

NÆRINGS - OG MILJØSTRATEGIER I LANDBRUKET 2020 - 2023

Lokale tiltaksstrategier for
kulturlandskap, miljø, skog og klima

BEIARN
kommune

Innhold

1. Bakgrunn	2
2. Tiltak og bruk av midler i perioden 2014 – 2019.....	3
3. Lokale miljømål.....	3
4. Utviklingstrekk i landbruket i Beiarn	3
5. Tiltaksstrategier for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	5
5.1. Vilkår.....	5
5.2. Utfordringer.....	5
5.3. Målsettinger	6
5.3.1. Landskap og kulturminner.....	7
5.3.2. Vann og reduserte klimautslipp	9
5.4. Prioritering av tiltak og tilskuddssatser	10
5.4.1. Kulturlandskap.....	10
5.4.2. Tap av klimagasser til luft.....	11
5.4.3. Hydrotekniske tiltak	11
5.4.4. Kulturminner	11
5.5. Søknad og søknadsfrist.....	12
6. Lokalt utvalgte jordbrukslandskap	13
7. Tiltaksstrategier for nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)	15
7.1. Vilkår.....	15
7.2. Utfordringer.....	15
7.3. Målsettinger	17
7.4. Prioritering av tiltak og tilskuddssatser	19
7.4.1. Sikre tilfredsstillende foryngelse	19
7.4.2. Ungskogpleie	19
7.4.3. Førstegangstynning	19
7.4.4. Skogsveier, nybygging og ombygging.....	19
7.4.5. Drift i bratt og vanskelig terreng	19
7.4.6. Alternative transportløsninger	20
7.4.7. Andre tiltak i skogbruket	20
7.5. Søknad og søknadsfrist.....	20
7.6. Saksbehandling.....	20

1. Bakgrunn

Kommunene får midler til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) i en årlig fordeling fra Fylkesmannen. Denne tildelingen skjer på grunnlag av nasjonale føringer og Fylkesmannens prioriteringer, og etter kommunenes egne tiltaksstrategier og rapporteringer. Fylkesmannen vedtok nytt Regionalt bygdeutviklingsprogram (RBU) i desember 2018. En del av RBU er Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland (RMP 2019 – 2022). På bakgrunn av disse føringene har kommunen høsten 2019 vedtatt nye tiltaksstrategier for bruken av SMIL-midler. For NMSK-midler ligger føringene i Regionalt skog- og klimaprogram (RSK) for Nordland 2019-2022. RSK er også en del av RBU.

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.

Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket omfattes av ordningen i «forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket», fra 4. februar 2004. Formålet med NMSK-tilskudd er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivarettet og videreutviklet. Likeledes kan kommunen gjennom sin forvaltning av NMSK-midlene være en aktiv bidragsyter i arbeidet mot klimaendringer. Fokus for virkemiddelbruken skal ligge på foryngelsesplikten som et ledd i å bygge opp langsiktige skogressurser som binder CO₂.

Kommunen forvalter NMSK-tilskuddene til skogetablering, ungskogpleie, miljøtiltak i skog og andre tiltak i skogbruket (jf. forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket §§ 4, 6 og 8, siste ledd). Fra 1. januar 2020 blir også forvaltningen av øvrige NMSK-tilskudd (deriblant tilskudd til bygging av skogsveier, drift i bratt og vanskelig terreng og alternative transportløsninger) overført fra fylkesmannen til kommunene.

Tiltaksstrategier for, og tilskudd til, spesielle miljøtiltak i jordbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket i Beiarn kommune, er utarbeidet i dialog med de lokale faglagene i landbruket. Følgende faglag har deltatt: Beiarn landbrukslag, Beiarn sau- og geitalslag og Beiarn og Skjerstad skogeierlag.

2. Tiltak og bruk av midler i perioden 2014 – 2019

Tabell 1: Bruk av SMIL- og NMSK-midler i perioden 2014-2019.

År	Totalt beløp	SMIL	NMSK
2014	232 970	116 000	116 970
2015	116 011	116 011	0
2016	207 776	96 296	111 480
2017	310 759	310 759	0
2018	148 300	148 300	0
2019	235 511	120 000	115 511
Sum	1 251 227	907 366	343 861

SMIL-midlene var fordelt slik: 1 til tilrettelegging for formidling av samisk kultur, 2 til forurensing (kombinert med dreneringsmidler), 6 til restaurering av kulturminner, bygninger i landbrukets kulturlandskap, 8 til kulturlandskap, åpning av beite og inngjerding av gammel kulturmark, og fjerning av gamle skillegjerder.

NMSK-midlene i tabellen ovenfor er i hovedsak benyttet til planting av ny skog etter hogst, men midlene er også benyttet til ungskogpleie og suppleringsplanting. I tillegg er det utbetalt tilskudd til veiprosjekter følgende år: 2016 (kr. 310 023) og 2018 (kr. 205 977). Sistnevnte midler er ikke oppført i tabellen, siden disse midlene fram til 2020 har vært forvaltet av fylkesmannen og ikke kommunen.

3. Lokale miljømål

Beiarn kommune har som mål å utnytte landbrukets ressurser og produksjonsmuligheter på en bærekraftig og miljømessig forsvarlig måte. Det skal vi gjøre ved å:

- Fokusere på god agronomi og redusert forurensing fra landbruket
- Ivareta kulturarven i form av kulturlandskap, bygninger, ferdselsårer og biologisk mangfold
- Bygge opp langsiktige skogressurser som binder CO₂
- Øke verdiskapinga i skogbrukets primærledd

4. Utviklingstrekk i landbruket i Beiarn

Beiarn kommune har et totalareal på 1 225 000 dekar hvor ca. 15 % av arealet er skog- og jordbruk med ca. 140 000 dekar drivbar produktiv skog i privat eie og ca. 12 000 dekar jordbruksareal inkludert innmarksbeite. Utmarksområdene er viktige for sau og rein.

Det er ca. 340 landbrukseiendommer i kommunen. Av disse er det aktiv drift på 32 i 2019. Areal på de øvrige eiendommene leies ut som tilleggsareal til bruk i drift. Til sammenligning var det 100 driftsenheter i 1996. Skogen er fordelt på ca. 300 eiendommer.

Landbruket bidrar til verdiskaping innen matproduksjon, skogbruk og kulturlandskapspleie, og er viktig samfunnsaktør ved kjøp og salg av tjenester og opprettholdelse av bosetting. Landbruket er således ei viktig næring i Beiarn da den er basert på nærværende naturgitte ressurser.

Jordverntanken i Norge bygger på fire hovedargumenter: Ressursvern, beredskap, kulturvern/estetikk og hensyn til landbruksforetakenes driftsøkonomi og produksjonsmiljø. Utviklingen i bruksstruktur utfordrer jordvernet også i Beiarn. Fortsatt bruksnedlegging, økt andel leiejord og redusert beitebruk gjør at mer og mer gammel kulturmark legges brakk.

Beiarn er først og fremst ei grasbygd, og det produseres i hovedsak melk og kjøtt. I et klimaperspektiv er det positivt at produksjonen baseres på egenprodusert fôr. Til tross for nedgangen i antall bruk, har vi en relativt stabil produksjon fordi enhetene er blitt større i tråd med nasjonale føringer. Fulldyrka jord holdes stort sett i hevd.

*Figur 1: Beiarn er først og fremst ei grasbygd.
I et klimaperspektiv er det bra at produksjonen baseres på egenprodusert fôr.*

5. Tiltaksstrategier for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

5.1. Vilkår

Tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2 og § 4. For å få innvilget tilskudd er det vilkår om at tiltaket skal gjennomføres på en landbrukseiendom, og det må foregå en tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på landbrukseiendommen. Eiere som ikke selv driver arealene kan søke om tilskudd dersom det drives tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på eiendommen. Den som leier det tilskuddsberettigede arealet kan også søke om tilskudd dersom han har godkjenning fra eier. Det må foreligge tillatelse fra landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nevnt i denne forskriftens § 4 og § 5.

Det kan ikke innvilges tilskudd til prosjekt eller tiltak på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune med mindre tiltaket er et fellestiltak der en eller flere tilskuddsberettigede landbrukseiendommer er med.

Søker, eller den som driver arealene på eiendommen, må oppfylle vilkår i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging og forskrift 26. juli 2004 nr. 1138 om plantevernmidler § 18 femte ledd. Søker må videre ha kart over jordbruksarealene foretaket til en hver tid disponerer, samt andre arealer som foretaket disponerer eller som er av betydning for eller som er påvirket av jordbruksdriften. Kulturminner, områder som er viktige for biologisk mangfold, arealer med risiko for tap av jord og næringsstoffer og andre forhold av miljømessig betydning skal være kartfestet og beskrevet.

Det kan settes vilkår for innvilgning av tilskudd til det enkelte prosjekt og tiltak. Frist for gjennomføring av prosjekt er 3 år fra hvert tilskudd ble innvilget, med mindre kommunen har satt en kortere frist ved innvilgelsen av søknaden. Kommunen kan etter søknad forlenge gjennomføringsfristen, men ikke ut over 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

Det kan innvilges tilskudd til gjennomføring av tiltak som ivaretar natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet. Det kan også innvilges tilskudd til gjennomføring av tiltak som bidrar til å hindre eller redusere forurensning eller risikoen for forurensning fra jordbruket.

Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag for gjennomføring av tiltaket. Det ytes engangstilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag.

SMIL-midlene skal om mulig ses i sammenheng med miljøtilskudd, slik at investeringene kan ivaretas gjennom årlig skjøtsel.

5.2. utfordringer

Største utfordringen for landbruket i Beiarn er rekruttering. Sett i lys av bonden som eier og driver av landbrukseiendom, er nedgangen i antallet aktive bønder en trussel for vedlikeholdet av kulturlandskapet, skjøtsel av kulturminner og opprettholdelse av verdiskaping fra landbruket.

Et aktivt jordvern er en viktig forutsetning for å kunne ivareta verdiene i kulturlandskapet. Aktiv bruk av bondens næringsareal er den beste måte å ivareta jordvernet på. Et vakkert veldrevet kulturlandskap er vanskeligere å omdisponere enn et vanskjøttet areal.

Vanndirektivet og Naturmangfoldloven setter strenge betingelser for utslipp til vann og luft, og til forvaltning av kulturmark, både som kilde til forurensning, men også en kilde til tap av klimaskadelige elementer til vann og luft. Det forventes at jord- og skogbruket tar sin del av klimautfordringene.

I et aktivt kulturlandskap er skjøtsel av verdifulle kantarealer og restarealer med på å ivareta matjord. Restarealer kan imidlertid utgjøre en utfordring for den daglige jordbruksdrifta når de fungerer som demninger for overflatevann og oppformeringsplass for ugras som spres inn i åker og eng. Dype veigrøfter er til hinder for normal slått, elg tiltrekkes kantarealet for å beite og bidrar til trafikkfarlige episoder, og dype grøfter med «skarpe» kanter kan gi store personskader og materielle skader ved utforkjørsler.

Det har siden 1970-tallet vært gjort svært få hydrotekniske tiltak i Beiarn. Resultatet er «forsumping» av fulldyrka jord, uønskede vekster og lavere avlinger. Miljømessig og visuelt virker det skjemmende på kulturlandskapet. Det er både behov for vedlikehold av eksisterende dreneringssystemer, og ny grøfting/kanalisering og/eller landskapsforming. Flere steder bidrar grenseskiller til dårlig arrondering av areal. Grenseskiller er ofte til hinder for god og tjenlig landskapsforming.

Både vind- og vannerosjon forekommer på utsatte steder gjennom bygda. Som en konsekvens av et villere, våtere og varmere klima, ligger det en utfordring i å begrense flomrisiko og -skader på dyrka mark, samt begrense vinderosjon av matjord.

En konsekvens av færre aktive jordbruksenheter, økt andel leiejord og økt mekanisering av drifta, er ekstensiv drift og i verste fall bortfall av det minst tilgjengelige arealet. Større foretak gir større konsentrasjon av dyr og endra beitemønster. En følge er økt gjengroing og endringer i artsrikdom.

Gjerder som forfaller gjør beitebruken vanskeligere og er til skade for husdyr og vilt. Også i Beiarn finner vi rester av gamle skillegjerder/grannegjerder som er til nedfalls mellom eiendommene. Vedlikehold av gjerder som kan styre beiting er ofte et merarbeid for de gjenværende foretakene.

Jordbrukslandskapet er rikt på kulturminner som ofte inngår i en større helhet, et kulturmiljø. Når driftsopplegg endres, gårdsdrift legges ned og områder fraflyttes, kan situasjonen for kulturminnene endres. Også på gårdsbruk i drift står mange bygninger i fare for å gå tapt, blant annet grunnet store vedlikeholdskostnader.

5.3. Målsettinger

Beiarn kommune har som mål å utnytte landbrukets ressurser og produksjonsmuligheter på en bærekraftig og miljømessig forsvarlig måte. Vi vil bidra til å redusere klimautslipp og forurensning fra jordbruket, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i landbrukets kulturlandskap ivaretas. For å nå dette målet må det legges til rette for aktiv gårdsdrift basert på kunnskap om god agronomi og godt husdyrhold, og aktiv kulturlandskapspleie med omtanke for kulturminner i landbrukets kulturlandskap.

Jordlovens § 8 er klar på at jord skal drives, og at det er grunneiers ansvar. Det er et mål for kommunen å holde jordbruksjord i drift.

5.3.1. Landskap og kulturminner

Både det ekstensive jordbruket og det intensive jordbruket skal framstå som troverdig. Et velpleid kulturlandskap er med på å gi landbruket et godt omdømme. Kulturlandskapet i Beiarn er sammensatt av større og mindre fulldyrka flater, samt innmarksbeite. Store deler av dagens innmarksbeite var gårdagens slåttemark. Det er enda rester av de gamle kulturplantene i enkelte av de gamle slåttemarkene som nå beites. Disse er det viktig å ta vare på gjennom ulike tiltak. Beiting, gjerne basert på kreativ bruk og drift av beitearealet med andre dyreslag enn de tradisjonelle, kan være aktuelle tiltak.

Fjerning av gamle nedfallene skille-/grannegjerder i beitefelt øker opplevelsesverdien i kulturlandskapet og hindrer skade på husdyr og vilt.

Figur 2: Gamle nedfallene skille-/grannegjerder forringer opplevelsesverdien i kulturlandskapet, og utgjør en fare for husdyr og vilt.

Jordbrukslandskapet er rikt på kulturminner som det er et mål å ta vare på. Noen kulturminner er automatisk fredet. Kulturminner som ikke er automatisk fredet kan likevel ha stor bevaringsverdi. Dette gjelder ikke minst i vår region hvor bygningene på gårdene har en lavere alder enn på f.eks. Østlandet. Dette kan blant annet skyldes senere bosetting og klimatiske forhold.

Ressursgrunnlaget i nord har også påvirket antallet og størrelsen på bygningene. Det er et mål for Beiarn kommune å ivareta Beiarns kulturhistorie gjennom bevaring av gamle bygninger som stabbur, smier, møller, skytter, låver etc. gjennom et utvendig vedlikehold. I planperioden ønsker vi å fokusere på bygninger/kulturminner som står i aktivt drevne kulturlandskap. Rydding og merking av gamle ferdselsårer i landskapet kan også falle inn under ordningen. Kulturminnene og skjøtselen av disse skal utgjøre en ressurs for foretakene.

Figur 3: Jordbrukslandskapet er fullt av kulturminner som det er verdt å ta vare på.

Figur 4: Det er et mål for kommunen å ivareta Beiarns kulturhistorie gjennom bevaring av gamle bygninger, især i aktivt drevne kulturlandskap.

Mål for planperioden:

- Minst 1 søknad til rydding og/eller inngjerding av gammel kulturmark til beite årlig.
- 1 større bygningsvern/kulturminnetiltak (restaurering) i perioden.

5.3.2. Vann og reduserte klimautslipp

Hovedformålet med Vanddirektivet er å beskytte, og om nødvendig forbedre tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystnære områder. Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.

Landbruket gjør en stor innsats for å unngå tap av næringsstoffer og forurensing av vann. Likevel er det flere tiltak som kan gjøres for å hindre at næringsstoffene kommer på avveier og havner i vannet.

Utfordringene for jordbruket i forhold til klimaendringene handler både om å redusere utslipp av klimagasser, samt å forbedre seg på de endringer som vil komme i form av mildere og våtere vær.

Hydrotekniske tiltak:

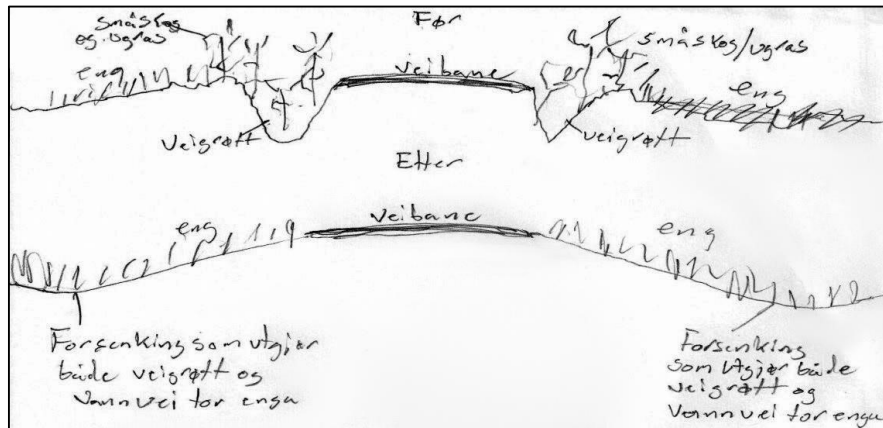
God jord og plantekultur fremmer ønsket biologisk mangfold, sikrer god utnyttelse av næringsstoffene og hindrer at jord og gjødsel kommer på avveier og forurenser vann og vassdrag. Klimaendringene som for oss vil gi et varmere, våtere og villere klima, aktualiserer nødvendigheten av dette ytterligere. Graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp, og overflateforming (grasdekte vannveier) er aktuelle tiltak.

Overflateforming gir muligheten til å gjøre restsoner og kantareal dyrkbar som et ledd i miljøvennlig ugrasbekjempelse og ivaretagelse av ønsket biologisk mangfold. Slått av arealet langs veiene vil inngå som en del av en normal høsteprosess på gården ved forming av veikanten i slak bue ned mot en langsgående forsenking i åkeren som også vil erstatte eksisterende veigrøft samtidig med at den fungerer som vannvei for drenering av overflatevann fra arealet. Fordelene er flere: Kantslått vil bli overflødig. Vann vil bli ledet ut av åkeren (ved dype grøfter oppstår det over år en kant mellom åker og grøft som hindrer vann å bli ledet ut av åkeren), og en mer miljøvennlig gjødsling blir mulig, gjødsel kommer ikke på avveie. Det blir enklere å kjøre ut i åker og eng langs hele veikanten for gjødsling, slåing, jordarbeiding og utkjøring av avling osv. uten å måtte belaste kun en enkel innkjørsel for så kjøre videre i åker og eng med påfølgende jordpakking for å komme i posisjon for videre f.eks. gjødsling.

En for bonden mer tjenlig utforming av areal langs vei, bidrar i tillegg til større trafiksikkerhet. Elgen fristes ikke til beite langs veikanten, og faren for bråstopp og personskaade reduseres ved eventuelle utforkjørsler. Det vil også være en stor fordel for brøytingen av veien, da snøen lettere vil blåse av veien ved vind og snøfokk fordi hindringer som småskog og kanter som samler opp snøen er borte, samtidig har man mulighet til å frese bort brøytekanter på værharde områder uten å havne i grøfta.

Mål for planperioden: 1 større samarbeidsprosjekt med Statens vegvesen.

Figur 5: Faren for opphoping av ugras i veikant reduseres til et minimum da dette arealet inngår i dyrkingen av det øvrige arealet.

Redusere tap til luft:

Det er et nasjonalt mål at man skal ha landbruk over hele landet, matsikkerhet og beredskap, økt verdiskaping og bærekraft med lavere utslipp av klimagasser. Vi må ha som mål å redusere forurensingen fra landbruket. Dette innebærer redusert utslipp av klimagasser, økt opptak av CO₂, og gode klimatilpasninger for å hindre klimagassutslipp.

I Beiarn er det i 2019 tre større melkeproduksjonsbruk med åpne gjødselkummer. Disse er utsatt for nedbør, og ved omrøring utsatt for tap av klimagasser. For å minke bruken av fossilt brensel til «utkjøring av vann» (unødvendig mye vann i gjødsla), samt hindre nedbør til kum, er det et mål at både eksisterende og nye gjødselkummer som blir bygget, dekkes til. Andre bygningsmessige tiltak kan være bygging av satelittkummer for slangespredning.

Som et tiltak for å binde CO₂, kan nye driftsbygninger til husdyr få et begrenset SMIL-tilskudd dersom det velges tre som byggemateriale.

Mål for planperioden: 1 større bygningsmessig tiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg.

5.4. Prioritering av tiltak og tilskuddssatser

5.4.1. Kulturlandskap

1. Beitetiltak på lett synlig kulturmark. Areal langs fylkes- og kommunal vei prioriteres.
2. Rydding og inngjerding av gammel kulturmark til slått/beite.
3. Tiltak i utvalgte kulturlandskapsområder prioriteres foran andre kulturbeiter
4. Tiltak på foretak med husdyr med næringsmessig drift prioriteres foran andre søkere.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader.

Søkekriterier:

- Fjerning av grannegjerder krever samtykke fra berørte grunneiere.
- Hestebeite krever skriftlig avtale med hesteeier.

- «Leiebeiteprosjekt» krever driftsplan.
- Plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan.
- Søker må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal og kart over disponibelt areal legges ved søknaden.
- Arealet skal brukes aktivt til beiting i minimum 5 år etter utbetaling av tilskudd.

5.4.2. Tap av klimagasser til luft

1. Særskilte bygningsmessige tiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg.
2. Tilskudd til driftsbygning i tre.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader. Tilskudd til driftsbygning i tre er satt i fast kronebeløp kr. 20.000.

Søkekriterier:

- Søker må være berettiget husdyrtilskudd
- Søker må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal legges ved søknaden.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan må legges ved søknaden.

5.4.3. Hydrotekniske tiltak

1. Arronderingstiltak for større områder, herunder kantareal langs vei og mellom eiendommer. Samarbeidsprosjekt prioriteres.
2. Tiltak som hindrer/reduserer forurensing til bekker og vassdrag prioriteres.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader.

Søkekriterier:

- Aktiv drift av jordbruksarealet.
- Samarbeidsprosjekt krever avtaler mellom berørte parter.
- SMIL-midler til hydrotekniske tiltak kan ikke kombineres med statlige midler til samme formål eller kombineres med statlige midler gitt til andre hydrotekniske tiltak på samme areal jfr. *Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord.*
- Søker skal vedlegge en plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.
- Søker må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal og kart over disponibelt areal legges ved søknaden.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan.

5.4.4. Kulturminner

1. Istandsetting og bevaring av kulturminner i aktivt drevne jordbrukslandskap.
2. Istandsetting og bevaring av gamle bygninger som stabbur, smier, møller, skytter, låver (utvendig vedlikehold) plassert i aktivt drevne kulturlandskap.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader.

Søkekriterier:

- Bygninger/kulturminner som er plassert i aktivt drevne kulturlandskap prioriteres.
- Plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan
- Søker/den som driver jorda må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal og kart over disponibelt areal legges ved søknaden.

5.5. Søknad og søknadsfrist

Søknadsskjema sendes inn digitalt med innlogging på ID-portalen/Altinn.

Følgende søknadsfrister gjelder:

- SMIL: 1. mars
- Utsettelse av arbeidsfrist: 1. november

Figur 6: Kalver på beite. Beitedyr er viktige for å holde kulturmark i hevd.

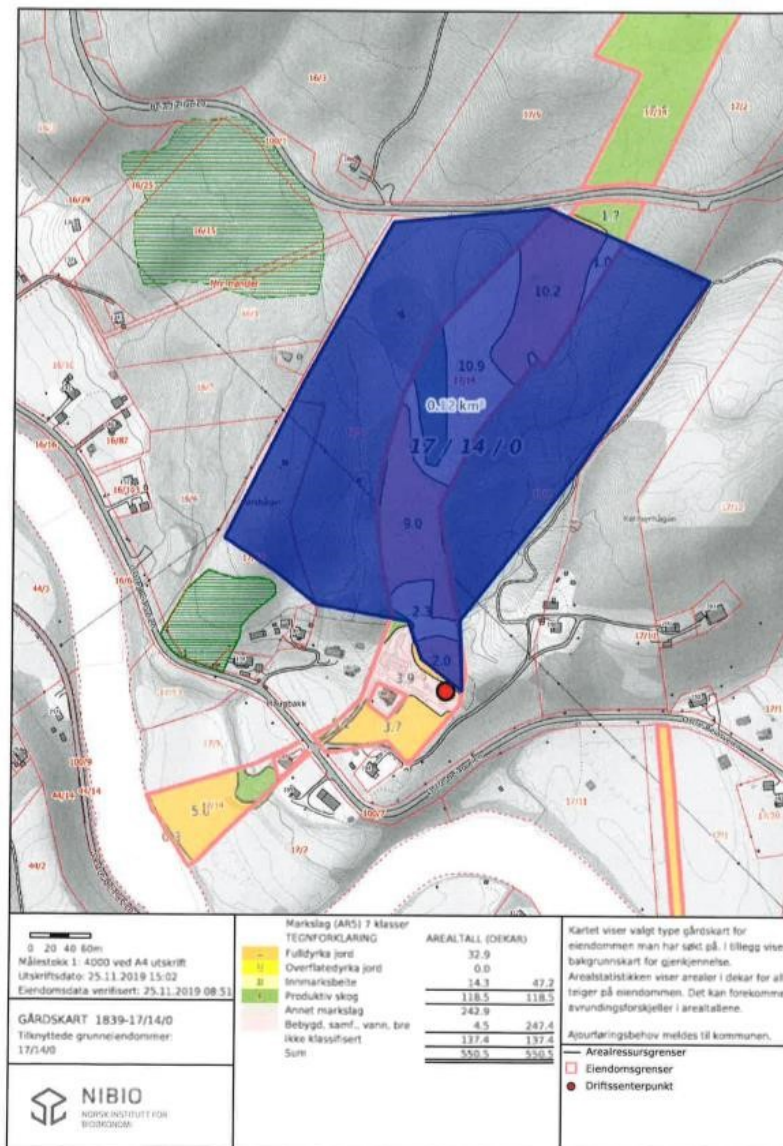
6. Lokalt utvalgte jordbrukslandskap

Kommunen kan definere inntil 2 % av innmarksareal i drift som «lokalt utvalgt jordbrukslandskap». For 2019 tilsvarer dette 200 dekar. Dette arealet kan tildeles ekstra tilskudd for «beiting av verdifulle jordbrukslandskap» gjennom Regionale miljøtilskudd (ikke SMIL). Areal med status «lokalt utvalgt jordbrukslandskap» vil bli vurdert ved hver revisjon av lokale tiltaksstrategier.

For perioden 2020 – 2023 er følgende areal definert som lokalt utvalgt i Beiarn:

Haugbakk:

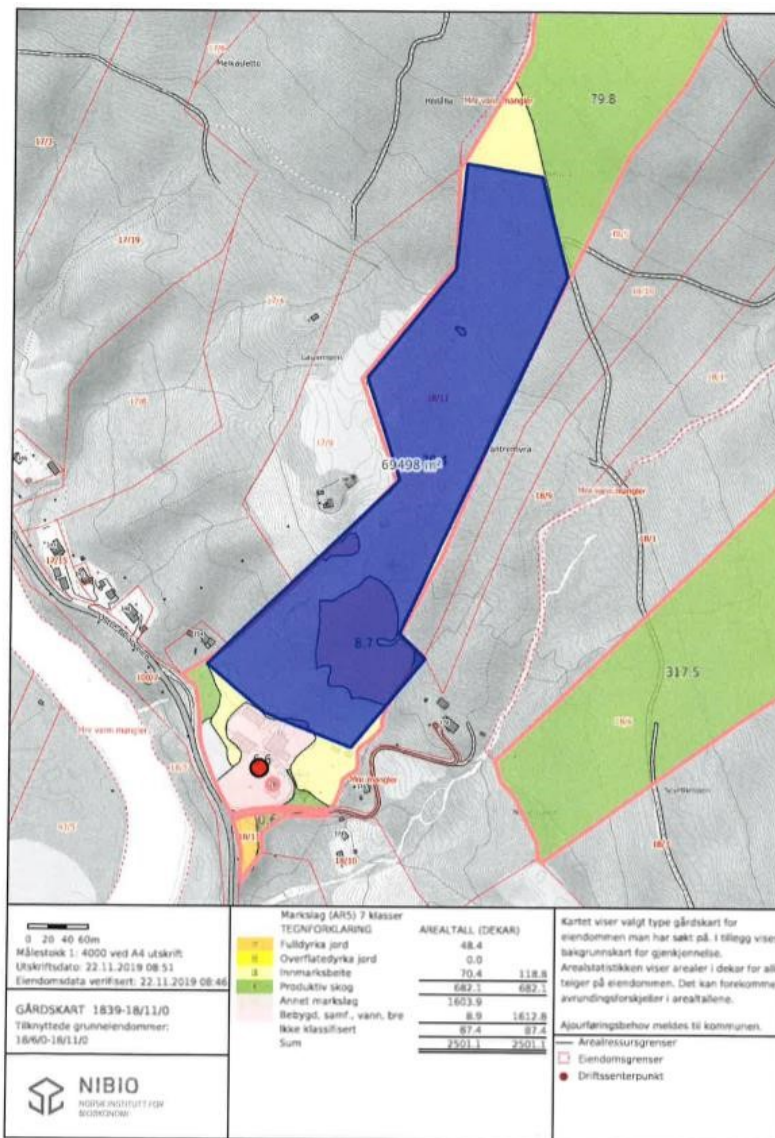
120 dekar fordelt på eiendommene 17/2, 17/5, 17/11, 17/13 og 17/14.

Figur 7: Lokalt prioritert verdifullt kulturlandskap på Haugbakk (markert i blått). Kartutsnitt er hentet fra NIBIOs Gårdskart.

Osbakk:

70 dekar på eiendommen 18/11.

Figur 8: Lokalt prioritert verdifullt kulturlandskap på Osbakk (markert i blått). Kartutsnitt er hentet fra NIBIOs Gårdskart.

7. Tiltaksstrategier for nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

7.1. Vilkår

Tilskudd kan gis til skogeiere som har mer enn 10 dekar (daa) produktiv skog. Grensen på 10 daa kan fravikes hvis søknaden gjelder tiltak i samarbeid mellom flere eiendommer.

Tilskudd til utdrift av skogsvirke til bioenergi og tilskudd til andre tiltak i skogbruket (tiltak som omtalt i § 8 i forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket) kan også gis til skogeiere som har mindre enn 10 daa produktiv skog, og eiere av landbrukseiendommer uten produktiv skog. Hvilke tiltak dette omfatter i Beiarn, fremkommer av kommunens prioriteringer i kapittel 7.4.

Det kan settes vilkår for utbetaling av tilskudd til det enkelte tiltak. Vilkårene må være i samsvar med tiltakenes formål.

Ved fellestiltak skal det foreligge en skriftlig avtale mellom deltakerne om fordeling av kostnader og ansvar i forbindelse med tiltakets gjennomføring, og eventuelle vilkår som blir knyttet til senere oppfølging og vedlikehold.

7.2. utfordringer

I Beiarn kommune er bjørk og delvis furu de dominerende naturlige treslagene. Lauvskogen dekker ca. 113 000 daa av det produktive drivbare skogsarealet i kommunen, mens furua dekker om lag 23 000 daa. Granskogen er plantet og dekker ca. 34 000 daa. Gjenstående areal som er egnet til skogplanting er tidligere anslått til 11 000 daa. Det er mye brattlendt skogsmark i kommunen, og 20 % av den produktive skogen er regnet som ikke drivbar. Det økonomisk drivverdige skogsarealet utgjør i underkant av 140 000 daa. Årlig løpende tilvekst for granskogen i kommunen er beregnet til vel 19 000 m³.

Figur 9: Felt med plantet gran i Beiarn.

Organisert skogplanting har en mer enn 100 år lang tradisjon i kommunen. De første såkalte fredsskogfeltene (inngjerdete plantefelt) ble påbegynt tidlig på 1900-tallet. På midten av 1950-tallet ble det utarbeidet skogreisningsplaner. I dag blir det plantet først og fremst ved reetablering av skog

etter hogst. Et fokusområde for kommunen som skogbruksmyndighet er å sørge for at foryngelsesplikten overholdes, og at hogstfelt blir tilfredsstillende forynget. Ved å plante tettere, vil det også være enklere å bygge opp større skogressurser av bedre kvalitet, som binder mer CO₂. Det er i den sammenheng også viktig at ungskog blir ryddet og avstandsregulert for å skape best mulig vilkår for framtidens produksjonsskog.

Figur 10: Foryngelse etter sluttavvirkning i granfelt.

Mye av granskogen som ble plantet på og etter 1950-tallet, bør tynnes i årene fremover. I Beiarn er det lite tradisjon for tynning. Tiltaket, da særlig førstegangstynning, gir sjelden et økonomisk overskudd, og blir i mange tilfeller valgt bort som en følge av dette. Tynning er å anse som et av flere gode tiltak for økt volumtilvekst, og følgelig økt karbonbinding, hos enkelttreet.

Det avvirkes bar- og lauvtrevirke til sagbruk, papirproduksjon og produksjon av ferrosilisium mens bjørk i hovedsak anvendes til produksjon av ved av vedsentraler og vedprodusenter. Fortsatt avvirkes det en del ved til eget bruk. Årlig avvirking for salg varierer fra år til år, men for perioden 2014-2018 var gjennomsnittlig årlig avvirking ca. 3 500 m³. Dette er noe lavere enn tidligere, og en betydelig underavvirking i forhold til skogens årlige tilvekst.

I dagens skogbruk står hogstmaskiner og lastbærere for en stor del av avvirking og uttransportering av tømmer til vei. Deretter transporteres trevirket videre med tømmerbiler – moderne vogntog på 24 meters lengde og inntil 60 tonns totalvekt. Det setter store utfordringer både til offentlige veier og private skogsveier, som opprinnelig ikke var konstruert for å takle slike dimensjoner. En del av skogsveiene i kommunen har for lav standard og opprusting er sterkt påkrevet. I tillegg er enkelte områder delvis uten tilfredsstillende dekning av skogsveier. Nybygging og ombygging av eksisterende veier er derfor en forutsetning for at mye av skogen i kommunen kan drives og uttransporteres på en rasjonell måte.

Figur 11: Nybygd skogsilvei på Dokmo/Myra.

Enkelte deler av kommunens produktive skogarealer finnes i områder uten veiforbindelse, især Nordlandsdalen og omkringliggende områder i Ytre Beiarn. Det meste av granskogen her ble plantet på 1950- og 1960-tallet, men mye ble også plantet så tidlig som på 1930- og 1940-tallet. Denne skogen nærmer seg hogstmoden alder, men uten veiforbindelse er det få muligheter for å kunne avvirke og uttransportere tømmer. På sikt vil det derfor være behov for alternative transportløsninger, slik som bruk av lekter og sjøtransport. Slike løsninger vil øke driftskostnadene, og tilskudd for å dekke merkostnadene i forhold til ordinær skogsdrift vil være nødvendig.

En ikke ubetydelig utfordring knyttet til skogbruket som næring i Beiarn, er manglende bruk av skogfond. De færreste later til å ha god kjennskap til ordningen, og flere skogeiere har minimal avsetning på skogfondkontoen i forbindelse med virkesomsetning. Økt avsetning av skogfond, og følgelig økt bruk, er sammen med NMSK-tilskudd av stor betydning for utviklingen av fremtidig kvalitetsskog, økt CO₂-binding, og økt verdiskaping.

Skogen i kommunen er i liten grad kartlagt og miljøregistrert. Skogbruksplanlegging med miljøregistrering er av fylkesmannen prioritert til å bli utført i perioden fram til 2030, med planlagt oppstart i 2026. Planlegging og tiltak må i alle tilfeller hensynta miljøverdiene i skogen, og må derfor fram til kartlegging og registrering er gjennomført legge til grunn føre-var-tiltakene i Norsk PEFC Skogstandard, jf. forskrift om berekraftig skogbruk § 4.

Skogbruket berører store områder og har innvirkning på bruken av utmarksarealene. Plantefelt kan føre til dårligere fremkommelighet og hindre utsikt. Samtidig gir barskog ly både for mennesker og dyr og er med på å øke mangfoldet i skogen. Bygging av skogsveier fører til at områder blir lettere tilgjengelig for allmenheten. Skogreisningen kan også komme i konflikt med jordbrukets beiteinteresser.

7.3. Målsettinger

Det er en forutsetning for gjennomføring av tiltak at skogeiere motiveres og gis veiledning både fra kommune, skogeierlag og andre relevante aktører. Skogeiere bør få økt kunnskap og interesse for de økonomiske virkemidlene som finnes i skogbruket. Det bør utarbeides en foryngelsesplan for hogstområdet samtidig som hogsten planlegges, og tilbys kvalifisert arbeidskraft til alle skogkulturarbeider.

Ved avvirking av produksjonsskog skal en legge til rette for å etablere ny skog, herunder vurdere behovet for markberedning i barskog. Foryngelse skal skje raskest mulig, og senest tre år etter hogst. Ved avvirking av granskog skal det i hovedsak etableres ny skog ved planting av gran. Ved avvirking av furuskog skal det legges til rette for naturlig foryngelse. Ved avvirking av lauvskog skal det vurderes i samråd med skogeier om arealet skal tilplantes, og således utføres et treslagsskifte. Ved reetablering av produksjonsskog, skal en som hovedregel bruke skogfondmidler.

For å stimulere til utvikling av kvalitetsskog, kan det blant annet gis tilskudd til ungskogpleie. Det er et mål for kommunen at ungskogpleie blir utført på minst 200 daa i året. Tynning bør også utføres, og er spesielt viktig i granplantefelt. Det bør utføres minst én tynning i løpet av bestandets omløp. Både ungskogpleie og tynning er viktig for å oppnå økt produksjon, større virkeskvalitet og høyere karbonbinding.

En stor del av skogsveinettet i kommunen har for lav standard i forhold til dagens maskiner og kjøretøy, og opprusting er sterkt påkrevet. I tillegg er veidekningen enkelte steder for dårlig til at skogressursene kan betjenes på en optimal og rasjonell måte. Gode betingelser for bruk av skogfond sammen med NMSK-tilskudd gjør det økonomisk gunstig å foreta opprusting og nybygging av skogsveier. Tilskudd kan gis dersom veibyggingen er miljømessig og samfunnsøkonomisk forsvarlig. For at tilskudd skal kunne innvilges, må veiene være bygget i samsvar med «Normaler for landbruksveger» fastsatt av Landbruks- og matdepartementet. Godkjente søknader om byggetillatelse etter en høringsrunde, kan innvilges tilskudd til bygging etter saksbehandling og prioritering av kommunen.

Når hogster gjennomføres i bratt terreng, kan det være tilfeller hvor felter eller partier med hogstmoden skog blir stående igjen på grunn av at hogstmaskiner ikke kommer frem. I slike tilfeller er det et mål at all hogstmoden skog tas ut, slik at en unngår «flekker» eller «striper» med gjenværende skog på de mest ufremkommelige stedene. For hogstmodne bestand som i sin helhet er utilgjengelig for skogskjøretøy, bør en vurdere å benytte taubane til avvirking. Alternativet er at verdifullt tømmer, skog som i mange tilfeller ble plantet ved hjelp av statlige midler, «råtner på rot». Kommunen ønsker å legge til rette for at hele eller deler av bestand i vanskelig terreng blir avvirket, og ressursene utnyttet.

Ved utfordrende driftsforhold, som for eksempel svakt og lite bærende underlag, bør en unngå uttransport av virket på barmark av hensyn til underlaget. Under slike forhold bør derfor uttransport kun foretas når tele- og snøforhold tillater det. Vekslende driftssystem, som kan innebære mellomagring av virke til forholdene tillater utkjøring til leveringssted, er ønskelig ut fra et mål om bærekraftig skogbruk. Slik vekslende drift kan virke fordyrende for skogeier/entreprenør, og en bør vurdere tilskudd for å kompensere for dette. I slike tilfeller kan tilskudd kun gis der skogsdriften ikke forringer ressursgrunnet for fremtidig utbygging av et rasjonelt veinett.

På sikt er det ønskelig å legge til rette for at skog i områder uten veiforbindelse, kan avvirkes og uttransporteres. Mye skog er tilplantet ved hjelp av statlige midler, og disse skogressursene bør følgelig utnyttes når de når hogstmoden alder. Der det er nødvendig, må skogeieren kunne benytte lekter og/eller sjøtransport for å få gjennomført hogst og uttransportert virket på rasjonelt vis.

Prosjekter som har som mål å øke den lokale ressursutnyttelsen og verdiskapinga i og fra skogen, bør få prioritet. Det kan gis tilskudd til tiltak, fellestiltak, prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket i en kommune eller region, og tiltak som ikke omfattes av andre etablerte tilskuddsordninger i landbruket. Herunder kan nevnes tiltak som legger til rette for økt hogst og skogskjøtsel, og kurs som bidrar til å øke kunnskaper og ferdigheter innen skogbruk.

7.4. Prioritering av tiltak og tilskuddssatser

7.4.1. Sikre tilfredsstillende foryngelse

- Inntil 70 % tilskudd til planting av gran, ved reetablering eller nyplanting.
- Inntil 100 % tilskudd til markberedning i barskog.
- Inntil 100 % tilskudd til suppleringsplanting.

7.4.2. Ungskogpleie

- Inntil 100 % tilskudd til rydding og/eller avstandsregulering, men maksimalt 500 kr/daa.

7.4.3. Førstegangstynning

- Tilskudd inntil 1 000 kr/daa i granplantefelt.
- Det gis ikke mer tilskudd enn at det dekker underskuddet. Det gis ikke tilskudd til tynning som ved uttak av virket gir overskudd.

7.4.4. Skogsveier, nybygging og ombygging

Prioriteringer:

- Bilveier, men også tunge traktorveier som skal fungere som atkomst- og baseveier.
- Veianlegg som utløser størst mulig verdiskaping.
- Det er en forutsetning at skogsveien gir en helhetsløsning for skogsområdet, uten unødig hensyn til eiendomsgrenser.

Tilskuddssatser:

- Inntil 60 % tilskudd til traktorvei klasse 7.
- Inntil 70 % tilskudd til skogsbilvei klasse 3, 4 og 5.
- Nedre grense for kostnadsoverslag som kan utløse tilskudd er 50 000 kr. Det kan allikevel gis tilskudd til velteplasser/snuplasser med lavere anleggskostnad.

Utbetaling av tilskudd kan foretas når det foreligger et veiregnskap med dokumentasjon av byggekostnader som er godkjent av kommunen.

7.4.5. Drift i bratt og vanskelig terreng

- Inntil 50 % tilskudd til manuell felling/frikapping og innvinsjing mot hogstmaskin, for å unngå at partier med hogstmoden skog i bratt terreng blir gjenstående når øvrig felt avvirkes.
- Inntil 120 kr/m³ tilskudd for drift med taubane, der terrenget er for vanskelig eller for bratt for drift med skogskjøretøy. Hogstfeltet må ha et stående volum på minst 4 m³/daa før hogst.
- Inntil 35 kr/m³ tilskudd for vekslende driftssystemer som følge av vanskelige terrengforhold, eksempelvis lunning av tømmer i skogen for senere utkjøring når tele-/snøforhold tillater uttansport. Slikt tilskudd kan kun gis der skogsdriften ikke forringer ressursgrunnlaget for utbygging av et rasjonelt veinett.

7.4.6. Alternative transportløsninger

- Inntil 100 kr/m³ tilskudd for bruk av leker/sjøtransport der det vurderes som nødvendig. Tiltaket må forhåndsgodkjennes av kommunen.

7.4.7. Andre tiltak i skogbruket

Prioriteringer:

- Tiltak som legger til rette for økt hogst og skogskjøtsel.
- Tiltak som fokuserer på hele verdikjeden for å øke lokal verdiskaping.
- Kurs som bidrar til å øke praktiske og/eller teoretiske kunnskaper og ferdigheter innen skogbruk, fortrinnsvis i regi av Skogbrukets Kursinstitutt (Skogkurs).

Tilskuddssatser:

- Inntil 50 % tilskudd av godkjent kostnad.

Tiltaket må forhåndsgodkjennes av kommunen.

7.5. Søknad og søknadsfrist

Det søkes til kommunen på fastsatt søknadsskjema utarbeidet av Landbruksdirektoratet. I de tilfeller hvor det ikke finnes utarbeidet skjema (forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket § 8), skal skriftlig søknad og relevante vedlegg sendes til kommunen i brev form. Søknad skal sendes til kommunen på papir eller e-post. Relevante vedlegg kan for eksempel være kart, regnskapssammendrag, faktura fra entreprenør eller oversikt over egeninnsats.

Søknadsfrist for NMSK-tilskudd er 30. september hvert år.

7.6. Saksbehandling

Søknader om tilskudd til ombygging og nybygging av skogsveier kan behandles fortløpende. Øvrige søknader som er mottatt kommunen innen søknadsfristen behandles samlet etter fristens utløp, men før utgangen av november.

Vedtak om innvilget eller avslått søknad, og utbetaling av tilskudd, fattes av kommunen med hjemmel i forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Søker orienteres snarest skriftlig om vedtak, regler for utbetaling av tilskudd og klagerett.

Utbetaling kan skje fra eiendommens skogfond og offentlige tilskudd hver for seg eller i kombinasjon. Dersom det totalt for kommunen omsøkes og innvilges større beløp enn det kommunens tildelte tilskuddsmidler utgjør, kan tilskuddsbeløpet nedjusteres.

Den som søker om tilskudd er forpliktet til å gi de opplysninger og akseptere de kontrolltiltak som skogbruksmyndighetene bestemmer. Kommunen, fylkesmannen eller riksrevisjonen kan kreve nødvendige opplysninger og kontrollere at bruken av tilskuddsmidlene er skjedd i tråd med forutsetningene. Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene for NMSK-tilskudd.

Tilskudd kan kreves helt eller delvis tilbakebetalt dersom forutsetningene for tilskudd ikke er oppfylt. Beløpet som skal tilbakebetales kan trekkes inn ved reduksjon i eventuelle andre tilskudd under Landbruks- og matdepartementet.

